

Beslut

Datum 2022-03-24
Dnr RAÄ-2020-1139

Sveriges lantbruksuniversitet
Fastighetsavdelningen
registrator@slu.se

Skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Skinnskattebergs herrgård, Skinnskattebergs-Eriksbo 1:12 och Prästgården 1:41, Skinnskattebergs kommun, Västmanlands län

Riksantikvarieämbetet beslutar med stöd av 8 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen att skyddsbestämmelser enligt bifogat förslag ska gälla för Skinnskattebergs herrgård, Skinnskattebergs-Eriksbo 1:12 och Prästgården 1:41, Skinnskattebergs kommun, Västmanlands län

Ärendet

Regeringen beslutade den 3 november 2021 att Skinnskattebergs herrgård ska vara statligt byggnadsminne enligt förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen.

Ett förslag till skyddsbestämmelser remitterades den 9 december 2021 till Sveriges lantbruksuniversitet som inte hade någon erinran mot förslaget till skyddsbestämmelser men framhöll vikten av kunna göra anpassningar av byggnaden i framtiden.

Detta beslut har fattats av vikarierande överantikvarien Torsten Hökby efter föredragning av handläggaren Johan Aspfors. Även chefsjuristen Maria Westergren, avdelningschefen Marja-Leena Pilvesmaa och enhetschefen Solveig McKenzie har varit med om den slutliga handläggningen.

Riksantikvarieämbetet
Box 1114
621 22 Visby
Tel 08-5191 8000
E-post registrator@raa.se
Hemsida www.raa.se
Org.nr 202100-1090
Bankgiro 5052-3620

Beslutet har signerats elektroniskt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilaga:

Skyddsbestämmelser med bilaga 1

Kopia till:

Länsstyrelsen i Västmanlands län, Skinnskattebergs kommun, Västmanlands läns museum, RAÄ/Bebyggelseregistret

Skyddsbestämmelser för det statliga byggnadsminnet Skinnskattebergs herrgård, fastigheterna Skinnskattebergs-Eriksbo 1:12 och Prästgården 1:41, Skinnskattebergs kommun, Västmanlands län

Skyddsbestämmelser

Det statliga byggnadsminnet omfattar ett område med däri ingående mark, vegetation och anläggningar enligt karta i illustration 1.

Följande byggnader omfattas av skyddet:

(1) Huvudbyggnaden	(5) Övre strömflygeln
(2) Västra flygeln	(6) Magasinet
(3) Östra flygeln	(7) Värmecentral/ Personalbostad/Laboratorium
(4) Nedre strömflygeln	

- Området med anläggningar, mark och vegetation ska vårdas och underhållas så att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
  - Området får inte ytterligare bebyggas eller på annat sätt förändras. Inom området får inte vidtas sådana åtgärder med mark, topografi och vegetation som minskar byggnadsminnets kulturhistoriska värde. Självsådda träd, buskar och annan sly undantas från ändringsförbudet.
- Byggnaderna ska vårdas och underhållas så att det kulturhistoriska värdet inte minskar och på ett sådant sätt att bebyggelsens utseende och karaktär bevaras. Underhållsåtgärder ska ske med material och metoder som är anpassade till byggnadsminnets egenart. Materialen ska vara kompatibla med varandra och metoderna, möjliggöra framtida underhåll, vara återbehandlingsbara och anpassas i egenskaper såsom kulör och ytstruktur.
- Byggnad 1
  - Byggnaden får inte rivas vare sig i sin helhet eller delvis, inte byggas om, byggas till eller på annat sätt ändras till sin exteriör.
  - Ursprunglig planlösning får inte ändras.
  - Ursprunglig stomme får inte rivas, byggas om, göras ingrepp i eller ersättas med andra material. Undantag från förbud mot ingrepp i stomme gäller för enstaka håltagningar upp till 30 mm i diameter. Sådana ingrepp får dock inte göras på fast inredning tillkommen före 1910, inte heller på konstnärlig utsmyckning, dekorativt måleri och kulturhistoriskt värdefulla ytskikt.
  - Fast inredning som är tillkommen före 1910 får inte tas bort, ändras eller göras inrepp i. Entréhallens fasta inredning från 1965 års restaurering ska bevaras, såsom kalkstensgolv, kalkstensdetaljer, släta fönsternischer samt rundbågiga väggöppningar mellan entréhall och trapphus.

- e) Kulturhistoriskt värdefulla invändiga ytskikt, utsmyckningar och dekorativt måleri får inte tas bort, övermålas eller på annat sätt förändras. Om sedan tidigare okända kulturhistoriskt värdefulla byggnadsdelar, ytskikt eller utsmyckningar påträffas får de inte tas bort eller på annat sätt förändras
4. Byggnad 2
- a) Byggnaden får inte rivas vare sig i sin helhet eller delvis, inte byggas om, byggas till eller på annat sätt ändras till sin exteriör.
- b) Ursprunglig planlösning får inte ändras.
- c) Ursprunglig stomme får inte rivas, byggas om, göras ingrepp i eller ersättas med andra material. Undantag från förbud mot ingrepp i stomme gäller för enstaka håltagningar upp till 30 mm i diameter. Sådana ingrepp får dock inte göras på fast inredning tillkommen före 1910, inte heller på konstnärlig utsmyckning, dekorativt måleri och kulturhistoriskt värdefulla ytskikt.
- d) Fast inredning som är tillkommen före 1910 får inte tas bort, ändras eller göras inrepp i.
- e) Kulturhistoriskt värdefulla invändiga ytskikt, utsmyckningar och dekorativt måleri får inte tas bort, övermålas eller på annat sätt förändras. Om sedan tidigare okända kulturhistoriskt värdefulla byggnadsdelar, ytskikt eller utsmyckningar påträffas får de inte tas bort eller på annat sätt förändras.
5. Byggnaderna 3, 4 och 5
- a) Byggnaderna får inte rivas vare sig i sin helhet eller delvis, inte byggas om, byggas till eller på annat sätt ändras till sin exteriör.
- b) Ursprunglig planlösning får inte ändras i byggnad 3 och 5.
- c) Ursprunglig stomme får inte rivas, byggas om, göras ingrepp i eller ersättas med andra material. Undantag från förbud mot ingrepp i stomme gäller för enstaka håltagningar upp till 30 mm i diameter. Sådana ingrepp får dock inte göras på fast inredning tillkommen före 1910.
- d) Fast inredning som är tillkommen före 1910 får inte tas bort, ändras eller göras inrepp i. För byggnad 4 omfattar skyddet den fasta inredningen i det östra gavelrummet med öppen spis samt vägg- och takpaneler. Om sedan tidigare okända kulturhistoriskt värdefulla byggnadsdelar, ytskikt eller utsmyckningar påträffas får de inte tas bort eller på annat sätt förändras.
6. Byggnad 6
- a) Byggnaden får inte rivas vare sig i sin helhet eller delvis, inte byggas om, byggas till eller på annat sätt ändras till sin exteriör.
- b) Ursprunglig stomme får inte rivas, byggas om, göras ingrepp i eller ersättas med andra material. Undantag för förbud mot ingrepp i stomme gäller för håltagningar upp till 30 mm i diameter.
7. Byggnad 7
- Byggnaden får inte rivas vare sig i sin helhet eller delvis, inte byggas om, byggas till eller på annat sätt ändras till sin exteriör.

Om det finns särskilda skäl, enligt 7 § förordningen (2013:558) om statliga byggnadsminnen, får byggnadsminnet ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Den statliga förvaltaren ska lämna in ansökan om tillstånd till sådan ändring till Riksantikvarieämbetet.

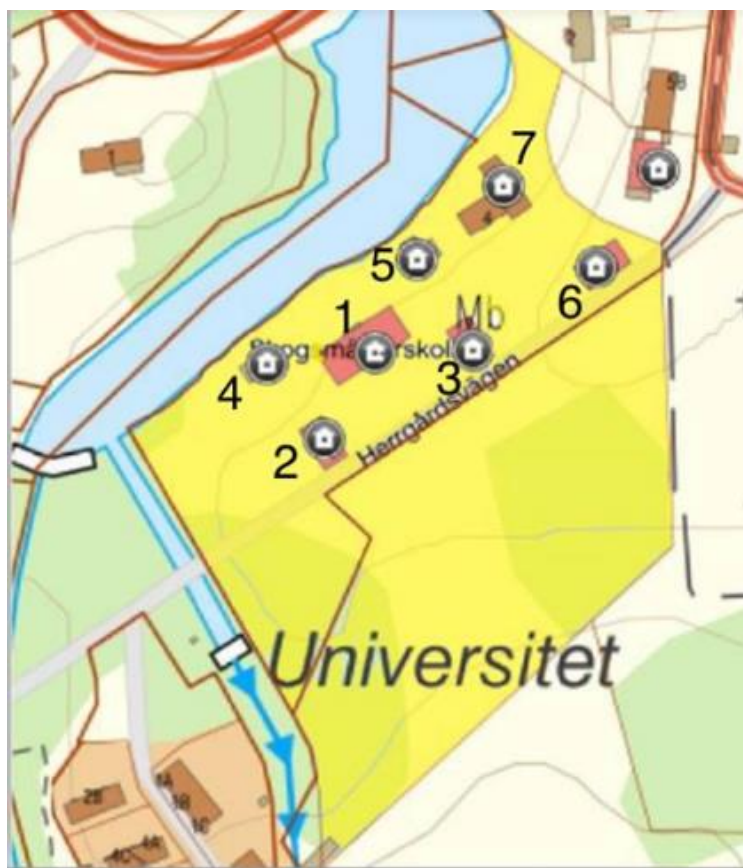

Illustration 1. Gul färg markerar det statliga byggnadsminnet

Det statliga byggnadsminnet beskrivs i bilaga 1.

Begreppsförklaringar

Med anläggningar, mark och vegetation avses all mark inom byggnadsminnet, med eller utan hårdgjord beläggning, tillbehör som t ex stenmurar, träd, buskar, häckar och gräsmattor.

Med vård av vegetation avses sedvanliga vårdåtgärder såsom kontinuerligt utförd beskärning av träd och skötsel av annan växtlighet. Dessa åtgärder omfattas inte av tillståndsplikt.

Med topografi avses terrängens fysiska form med höjdskillnader.

Med vård och underhåll av byggnader avses åtgärder för skötsel som behövs för att vidmakthålla en byggnads tekniska egenskaper och utseende. Till underhåll räknas inte åtgärder som tillför en byggnad nya egenskaper, till exempel en ny kulör. Exempel på underhållsåtgärder är putslagning, lagning av tak och utbyte av skadade delar, dock inte omläggning av hela takytor eller omputsning av hela byggnaden.

Med material och metoder som är anpassade till byggnadernas egenart avses material och metoder som ursprungligen användes när en byggnad eller byggnadsdel uppfördes och utgår från byggnadsminnets kulturhistoriska värden. Även sekundära material och metoder kan fortsätta att användas om de bedöms vara kulturhistoriskt och tekniskt lämpliga. Exempel på inte anpassade åtgärder är att byta äldre material mot moderna.

Med byggnadens exteriör avses de delar av byggnaden som har kontakt mot det fria såsom fasader, tak, skorstenar, fönster, ytterdörrar, socklar, grunder och utvändiga trappor.

Med planlösning avses hur en byggnad är indelad i rum/utrymmen med väggar och tak/bjälklag, d v s hur de olika rummen är fördelade och belägna i förhållande till varandra. Med ändring av planlösning avses t ex rivning av väggar, trappor, upptagning eller igensättning av dörröppningar, ändring av kommunikationsvägar, rumsformer och rumsvolymerna samt delning av rum med väggar eller bjälklag.

Med stomme avses byggnadens konstruktiva/bärande delar såsom bjälklag, balkar, pelare, valv, takstolar, bärande ytterväggar och bärande innerväggar, murar, murstockar och grundkonstruktioner. Till stomme räknas inte de ytskikt som finns på bärande konstruktioner, till exempel putslager, färgskikt och golvmaterial. Till *ursprunglig* stomme räknas de delar av stommen som härrör från byggnadens uppförandetid.

Med fast inredning avses det med varmed byggnaden blivit försedd, om det ägnat till stadigvarande bruk för byggnaden eller del av denna. Den fasta inredning som är skyddad i Skinnskatteberg är det som tillkommit i herrgårdens huvudbyggnad och flyglar före 1910, såsom kakelugnar, andra eldstäder, innanfönster, dörrar, lister, paneler, foder, innertak, golvbeläggning och trappor. I huvudbyggnaden är även entréhallens fasta inredning från 1965 års restaurering skyddad.

Med ytskikt avses samtliga lager av färg, tapeter och puts samt obehandlade ytor, såväl kända som okända, dolda och synliga, interiört och exteriört. Exempel på kulturhistoriskt värdefulla ytskikt är konstnärligt utformade ytor eller äldre ytor, även obehandlade, med inslag av sk patina, som är viktiga för förståelsen och upplevelsen av objektets historia.

Bilaga 1

Kulturhistorisk värdebeskrivning

Motivering

Herrgården hör till Bergslagens mer påkostade bruksherrgårdar från 1700-talet med hög kvalitet på arkitektur och inredning. Arkitekturen illustrerar ett intressant brytningsskede mellan rokoko och nyklassicism. Herrgårdens omvandling till skogsmästarskola kring 1900-talets mitt avspeglar tidens strävanden mot en ändamålsenlig högre skoglig utbildning, utgående från en större bruksherrgård som i skala och gestaltning både respekterades och utvecklades enligt tidens behov och restaureringsideal.

Fram till sekelskiftet 1900 var järnframställning huvudnäringen i Skinnskatteberg. Herrgården är en exponent för denna historia som har flerhundraåriga anor i bygden. Det statliga ägandet inleddes på 1930-talet med Domänverkets övertagande av ortens sågindustri. Bildandet av Skogsmästarskolan under det andra världskriget innebar att herrgårdsanläggningen konverterades till en fullt fungerande högskola. Tiden som statlig skogshögskola från 1945 fram till idag är synlig på flera sätt och ger kulturmiljön flera, avläsbara tidslager.

Omvandlingen till skola innebar både respekt för kulturhistoriska värden och en utveckling av miljön, allt från restaureringsinsatser till nytillskott. Herrgårdens kulturhistoriska värden har i hög grad fått leva vidare, vilket visar på en medvetenhet om dess värden samtidigt som kompletteringar representerar efterkrigstida stilideal och bevarandeprinciper.

1700-talets herrgårdsmiljö utgör ramarna för anläggningens utseende, med delar som har förenklats och anpassats för rådande behov. Tiden som statlig högskola utmärks också av att området är tillgängligt för den breda allmänheten. Den offentliga prägeln uttrycks tydligt av områdets öppna karaktär med en utpräglad "hus-i-park-karaktär" som också sammanföll med modernismens planeringsideal.

Skogsmästarskolan är en representant för statens utbildningssatsningar under 1900-talet. Miljön ger en bild av hur en bruksherrgård kunde omvandlas till en högre statlig skolinrättning. Valet av plats var högst medvetet, till ett samhälle som hade anknytning till skogliga näringar sedan bergsbrukets dagar och som hade utvecklats till en modern träindustriort. Ett samhällshistoriskt värde kan utläsas såväl ur ett nationellt perspektiv som ur ett lokalt perspektiv.

Bebyggelsen från brukshistorien är en exponent för det sena 1700-talets herrgårdsarkitektur. Huvudbyggnaden fick sin slutliga gestaltning av Erik Palmstedt som var en av tidens mest framstående arkitekter. Drag från ett äldre förslag går att spåra, varmed herrgården illustrerar en ur arkitekturhistorisk synvinkel intressant brygga mellan stilarna rokoko och nyklassicism. Bevarad inredning från 1700-talet uppnår en hög konstnärlig och hantverksmässig nivå, där Palmstedts salsinredning från omkring 1790 är särskilt utmärkande. Ambitionerna visar hur snabbt internationellt orienterade stilimpulser kunde nå ett mellansvenskt järnbruk.

Historik och beskrivning av byggnadsminnet

Skinnskattebergs bergslag omtalas för första gången 1366. I ett tidigt skede antas Skinnskatteberg ha legat under Norbergs bergslag. Trakten kännetecknas av alla de naturgeografiska drag som kännetecknar Bergslagen. Till dessa hör en rik förekomst av vattendrag, malmrika berg samt inte minst vidsträckta skogar som var bergs- och järnhanterings livsnödvändiga bränslekälla.

När staten (kronan) började upprätta skattelängder på 1540-talet framstår "Skinsäcke Bergh" som en etablerad bergslagsbygd med ett 15-tal hyttor. Man får tolka det som att bergsbruket hade pågått länge. Antalet bergsmän uppgick vid denna tid till ett drygt 20-tal.

Järnbruket grundläggs

Utmed den långsmala Hedströmmen mellan sjöarna Övre och Nedre Vättern fanns på 1730-talet flera stångjärnshammare som ägdes av bergsmän, till ägarna hörde även kyrkan. En kyrkobyggnad har funnits på näset vid Hedströmmen åtminstone sedan 1500-talet, möjligen fanns en kyrka redan i slutet av 1400-talet. Vid sidan av järnhanteringen ska det även ha bedrivits handel i kyrkbyn, vilket är naturligt med tanke på läget på ett näs där färdstråk på land mötte ett vidsträckt sjösystem.

Vid mitten av 1700-talet sammanförde hattpolitikern Fredrik Gyllenberg hamrarna till Skinnskattebergs bruk. Gyllenberg anses därför vara grundare till Skinnskattebergs järnbruk som kom att vara i drift fram till sekelskiftet 1900. Gyllenborgs projekt inom bruksnäringen var kostsamma och han hamnade snart i ekonomiskt obestånd varmed Skinnskatteberg togs över 1759 av riksbanken som hade bruket fram till 1771 som säkerhet för de stora skulderna.

En herrgård uppförs

År 1771 förvärvades Skinnskatteberg av brukspatronen Wilhelm Hising vars släkt redan ägde bruk i trakten. Wilhelm fick verksamheten på fötter och tycks tidigt ha haft planer på en mer organiserad bruksmiljö. I ett synligt läge på näsets krön mellan kyrkan och bruket, och med vidsträckt utsikt över sjön Nedre Vättern, började han anlägga 1775 en herrgårdsanläggning som så småningom skulle komma att bestå av huvudbyggnad, flyglar, park, trädgård och ekonomibyggnader. Läget på "Skinnskattebergs backe" utnyttjades optimalt, med en medveten placering mellan den andliga och världsliga världen inramad av sjöar och reglerade vattendrag. I slutningen nedanför herrgården gestaltades terrängen till en landskapspark som erbjöd utblickar mot vattnet. Det är tydligt att byggnadernas orientering mot vattnet har varit en viktig utgångspunkt. Från huvudbyggnadens förnämsta rum framträder för betraktaren ett storlinjigt landskap tack vare kopplingen till den långsträckta sjön.

Herrgården uppfördes av putsat tegel och har en saklig och robust karaktär. Flyglarna stod färdiga först och källaren till huvudbyggnaden började muras 1777. Först anlätades murmästare Johan Berg i Örebro som dock avled och kom att ersättas av gesällen Anders Sundström. Senare anlätades även örebromuraren Tyres Lännberg som tidigare arbetat under Berg. Denne Berg hade varit knuten till ombyggnaden av Örebro slott med titeln slottsbyggmästare. Stenhuggeriarbeten utfördes av stockholmsstenhuggaren Gustaf Blom. Karaktärsfull och mycket framträdande är huvudbyggnadens höga stensockel. Den är uppbyggd av stora granitblock som är

inpassade med en för tiden hög precision, vilket förebådar 1800-talets byggnadskonst. En snarlik granitsockel hittas på den samtida bruksherrgården i Yxe (Järle bruk), belägen i Lindes bergslag närmare Örebro. Yxes byggherre Christian Heijkenskjöld hade släktmässiga kopplingar till familjen Hising. Familjen Heijkenskjöld kom också att bli en av delägarna till Skinnskatteberg och var de sista som bebodde herrgården.

Ritningarna till huvudbyggnaden är utförda av den under den gustavianska tiden framgångsrika arkitekten Erik Palmstedt. Det har antagits att han har modifierat ett redan framtaget ritningsmaterial som Wilhelm Hising refuserat. Det skulle förklara byggnadens något ålderdomliga karaktär med drag från rokokon, synligt bland annat i det brutna taket. Av allt att döma var de två flyglarna färdiga på 1770-talet medan den större huvudbyggnaden fick en utsträckt byggnadstid, även om 1779 traditionellt anges som byggnadsår. Redan 1780 avled Wilhelm Hising. Sonen Wilhelm, adlad Hisinger, fortsatte och fullföljde arbetet som pågick stötvis under hela 1780-talet. Wilhelm Hisinger var en framstående geolog och naturvetenskapsman och lät också bygga ett laboratorium åt sig.

Inredningsarbetena påbörjades först i slutet av 1780-talet och när salen på övervåningen skulle inredas 1791 hade ritningarna från 1770-talet hunnit bli omoderna. Erik Palmstedt levererade ett nytt förslag till inredning i gustaviansk stil med höga pilastrar och kolonner enligt tidens stränga nyklassicistiska ideal som hade antikens arkitektur som utgångspunkt. Även placeringen av salen i ett hörnläge, inte som tidigare i husets mitt, var högsta mode i slutet av 1700-talet. Läget i sydvästra hörnet gav inte bara de bästa utsiktsmöjligheterna mot sjön, det medgav inte minst en lång och magnifik rumsfil utmed hela huvudfasaden. För att uppnå denna effekt placerades salen på samma sätt i det kungliga slottet Tullgarn som genomgick en stor ombyggnad vid samma tid.

Salens kraftfulla nyklassicism, som på sin wedgwoodblå grundton populärt kallas Blå salen, avviker markant från den övriga mer finlemmade inredningen. Men inte minst utgör den en kontrast till byggnadens relativt oartikulerade exteriör som redan när den ritades måste ha ansetts som ganska konventionell. Palmstedts bearbetningar mot en mer nyklassicistisk exteriör uttrycks främst genom det frontonprydda mittpartiet och en takfotsuppbyggnad med ett markerat "entablement" under en utskjutande takfotslist som en tolkning av bjälklaget i ett antikt tempel.

Av de övriga inredningarna i huvudbyggnaden är tapeter, dekormåleri och bårder i så kallad pompejansk stil särskilt karaktärsfulla med motiv ur den antika mytologin. Denna motivvärld hade introducerats av den för det kungliga hovet flitigt anlitate Louis Masreliez, som i Skinnskattebergs herrgård tolkades av stockholmsmålaren Erik Norrlander och hans gesäll Joakim Öberg. Enklare måleriarbeten, såsom målning av snickerier, utfördes av Per Hallongren från Arboga.

De båda flyglarna, som färdigställdes redan på 1770-talet, har en närmast rokokomässig framtoning som var stilen innan den strama gustavianska stilen. Flyglarna saknar till exempel huvudbyggnadens triangulära frontespis, en fasaddetalj som påminner om antikens tempelgavlar. Det för rokokon så typiska mansardtaket med brutna form får därmed en större visuell betydelse på flyglarna. Det har framkastats att murmästaren

Anders Sundström står bakom flyglarna och de första ritningarna till huvudbyggnaden. Dåtidens murmästare var något av både arkitekt och byggmästare, med insikter i tidens stilströmningar. Den västra flygeln var under den långa byggnadstiden bruksägarens bostad, vilket kan förklara den påkostade inredningen som ännu till stora delar är bevarad. Bland annat finns dörröverstycken i form av en lagerfestong, en typ av dekoration som bland annat förknippas med arkitekten Jean Erik Rehn.

Av räkenskaperna framgår att ägarna redan i slutet av 1780-talet började anlägga en trädgård och en mjukt utformad engelsk park som utgår från landskapets former. Äldre fotografier visar en park med slingrande gångvägsnät och planteringar. Av parken återstår inte mycket, men äldre lövträd och en grundstruktur med en pelouse-liknande större gräsyta ner mot sjön andas landskapspark. Flera park- och trädgårdsbyggnader omtalas, men de har inte bevarats. Ett stort magasin färdigställdes 1796 enligt ritningar av Anders Sundström, som trots förändringar under högskoleperioden har kvar grunddrag från 1700-talet i sin exteriör.

Skinnskattebergs herrgård blir Statens skogsmästarskola

Wilhelm Hisinger gick bort 1852. Järnhanteringen gick så småningom tillbaka på orten. År 1880 ersattes den sista stångjärnshammaren i Skinnskatteberg av ett valsverk som drevs till 1909. Två år senare anlades en sågverks- och hyvlerianläggning. Arvingar till familjen Heijkensköld bodde kvar i herrgården fram till 1918. Lågkonjunktur efter första världskriget ledde till att sågverket, skogarna och herrgården övergick i Svenska Handelsbankens ägo som i sin tur köptes upp 1934 av Kungliga domänstyrelsen (Domänverket) som byggde ut verksamheten. Skinnskattebergs herrgårds tid som statlig anläggning hade därmed inletts.

Möjligen genomförde staten redan på 1930-talet smärre renoveringar av herrgården och 1940-41 installerades centralvärme. Planer fanns att flytta delar av statsförvaltningen till Skinnskattebergs herrgård om landet skulle dras in i kriget. Istället övertog Statens Skogsindustrier, Assi, träindustrin i Skinnskatteberg för att kunna producera bland annat militärbaracker och gengas. Efter kriget utvecklades verksamheten till en framgångsrik träfiberskivningsindustri som i slutet av 1960-talet blev en av Europas största. Efterfrågan på prefabricerade byggnadsmaterial var stor i folkhemssveriges bostadsbyggande som alltmer hade övergått till industrialiserade byggmetoder.

1944, när kriget närmade sig sitt slut, beslutade riksdagen att förlägga en högre skogsskola i Skinnskattebergs herrgårdsanläggning. Förutom en grupp byggnader i lämplig storlek fanns här en skogsbygd med långvarig tradition av kolningsverksamhet för bergsbrukets behov. Av betydelse var även närheten till en snabbt växande, modern träindustri.

I januari 1945 kom de första studenterna. Skolan fick med sin skogsmästarinriktning en mer tekniskt betonad inriktning än andra skogliga utbildningar vid denna tid. De statliga skogs- och lantbruksutbildningarna kan räkna sina rötter till 1700-talets upplysningsera. Ett skogsinstitut hade grundats på 1820-talet. År 1977 blev skogsmästarskolan en del av Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) som hade bildats detta år genom sammanslagning av högskolorna för lantbruk, skog och veterinärmedicin.

Omvandlingen av herrgården till en högskola innebar anpassningar av de äldre byggnaderna. Flyglarna byggdes om till personalbostäder och huvudbyggnaden för undervisning med bland annat föreläsningssalar. Magasinet blev elevmäss och studentbostäder.

Området kompletterades även med nya byggnader. År 1961 uppfördes i linje med Övre strömflygeln en byggnad inrymmande personalbostäder, laboratorium och värmecentral. Husets lägre bostadsdel har en för 1950-talet typisk fasadutformning med flackt sadeltak och ospröjsade tvåluftsfönster markerade av slätputsade omfattningar. Den tvärställda laboratorie- och värmecentralsdelen har däremot en historicerande framtoning. Gavelröset mot herrgårdsmiljön är utformat som en regelrätt klassicistisk fronton och takfotslisten har en putsad profilering av klassicistiskt snitt, som även fortsätter på långsidorna. Möjligen anspelar detta parti på tidigare bebyggelse på platsen, men mer troligt på den omgivande gustavianska miljön. Fasadputsen är av hård kalkcement-typ, hållen i putsens naturliga grå färg och med en grov sammansättning. Där putsen har skadats framträder underliggande metallnätning. Den uttrycksfullt rivna putsen låter fasaderna få ett levande uttryck, men i kombination med den grå färgen får den också ett nästan betongliknande utseende.

Från samma tid är den större byggnaden närmare kyrkan som uppfördes som elevhem och elevmäss, kallad Tre Kolare. Byggnadens två saxade byggnadskroppar, med en liknande puts som grannhuset, saknar de tydliga historicerande inslagen men har ändå en till miljön väl anpassad och lekfull folkhemsarkitektur. Tre Kolare har sålts och kan därmed inte omfattas av bestämmelserna för det statliga byggnadsminnet.

År 1974 förklarades herrgården som byggnadsminnesmärke och 1994 blev den byggnadsminne enligt kulturminneslagen efter att anläggningen hade tagits över av Akademiska hus. Sedan 2010 ägs herrgården återigen av SLU.

1965 års restaurering av huvudbyggnaden

Arkitekterna Åke Wirström och Bertil Mattsson, som också projekterade för andra byggnadsprojekt inom skolområdet, upprättade förslag till ombyggnad och restaurering av huvudbyggnaden 1964. Byggnadsarbetena pågick under 1965. De stora förändringarna gällde främst interiören. Flera gamla bostadsrum omvandlades till föreläsningssalar och ytskikt förnyades. Detta berörde främst bottenvåningen, men även här behölls äldre fast inredning såsom putsade innertak med stucklister samt dörrar, foder och sockellister. De mer representativa rummen på övervåningen respekterades i högre grad, till exempel den stora salen med Palmstedts nyklassicistiska praktinredning.

Bottenvåningens entréhall med anslutande passage till trapphuset är ett av få utrymmen som fick en mer genomarbetad gestaltning med material och uttryck som andas sparsmakad offentlig lokal från 1960-talet. Starkt bidragande till detta intryck är de släta väggarna och fönsteröppningar utan fönsterfoder samt att golv, fönsterbänkar och sockellister är beklädda med slipad kalksten. Karaktäristiska är de små rundbågiga gluggarna med kalkstensbänkar i väggen mellan trapphus och entréhall.

Källor

Alenius, Hans och Ström, Krister: *Byggnadsminnen i Västmanlands län – "Synnerligen märkliga"*. Västmanlands läns museum. 2004.

Bebyggelsehistorisk tidskrift 2002 nr 43. Bergslagsbebyggelse. Red Magnusson, Gert.

Byggnadsinventering 1974. Västmanlands läns museum.

Groth, Håkan: *Nyklassicismen i Sverige*. 1991.

Herrgård i Bergslag – Skinnskattebergs herrgård 1779-1979. Västerås 1979.

Mellgren, Maria: *Modernismen i Skinnskattebergs kommun*. Länsstyrelsen i Västmanlands län och Västmanlands läns museum. 2013. <http://www.modernismen.se/moderna-vestmanland/kommunberattelser/skinnskatteberg-5205771>

Riksantikvarieämbetets arkiv, Antikvarisk-topografiska arkivet (ATA). Gemensamma handlingar, F1 antikvarisk-topografiska dossierer. Västmanland, Skinnskattebergs socken, Skinnskattebergs herrgård.

Selling, Gösta: *Svenska herrgårdshem under 1700-talet. Arkitektur och inredning 1700-1780*. Stockholm 1991 (faksimilutgåva av 1937 års originalupplaga). Diss (kapitel om Skinnskattebergs herrgård).

Sörenson, Ulf m fl: *Järn bryter bygd – ekomuseum Bergslagen berättar i landskapet*. Skinnskatteberg 1987.